

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ТА ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МАЛОГО ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Ірина ПАВЛЕНКО

Висвітлено проблеми розвитку та фінансового забезпечення малого інноваційного підприємництва в Україні. Доведено, що потенціал малого підприємництва в Україні залишається не задіяним у вирішенні проблем інноваційного процесу. На прикладі досвіду розвинутих країн світу окреслено основні напрями активізації інноваційної діяльності у сфері малого бізнесу в Україні.

The problems of development and financial providing of small innovative entrepreneurship in Ukraine are highlighted. The potential of small entrepreneurship in Ukraine is proved not to be involved into the innovative process problem solving. Based on the developed countries' experience, the main directions of innovative activity intensification in the sphere of small business in Ukraine are presented.

В економічному зростанні країн в сучасних умовах революційного розвитку високих технологій визначальної ваги набуває інноваційна складова. Однак, в Україні, на жаль, інноваційний фактор відчутного впливу на темпи економічного зростання не має. Причому, мале інноваційне підприємництво, яке у країнах розвинутої ринкової економіки має визначальне значення в інноваційному процесі, в Україні фактично виключене з процесу продукування та впровадження новачій. На такий стан впливає, крім іншого, і та обставина, що інноваційна діяльність малого бізнесу не була достатньою мірою досліджена вітчизняними вченими та не набула широкого висвітлення у вітчизняній літературі. Тому метою даної статті є визначення проблем розвитку малого інноваційного підприємництва та напрямів активізації

інноваційної діяльності малого бізнесу в Україні.

Однією з вагомих перешкод розвитку малого інноваційного підприємництва є проблема забезпечення його фінансовими ресурсами через значний ризик, що характерний для інноваційної діяльності як такої. За даними статистичного обстеження, проведеного Держкомстатом України у 2004 році, серед факторів, що перешкоджають інноваційній діяльності у промисловому секторі, найвагомими були визнані фінансові [11]. На нестачу власних коштів на інновації вказали 83% обстежених підприємств, на відсутність коштів у замовників – майже 32%, недостатня фінансова підтримка держави була стримуючим фактором для 56,6% суб'єктів, значний економічний ризик – майже для 39% обстежених промислових підприємств.

Але мале підприємництво вже за визначенням володіє незначними фінансовими ресурсами, тому їхній дефіцит для здійснення інноваційної діяльності є ще більш гострим порівняно з іншими суб'єктами господарювання. Поза сумнівом, на підприємствах із більшим обсягом доходу існують значно більші можливості для фінансування інвестиційно-інноваційних проектів та спрямування коштів на наукові розробки і придбання нових технологій. Жорсткі обмеження, що існують в Україні для віднесення підприємств до малих, та відсутність необхідної інфраструктури унеможливають фінансування ними інноваційних проектів у необхідних обсягах.

В Україні витрати на інноваційну діяльність на малих промислових підприємствах упродовж останніх п'яти років збільшилися з 11,9 млн. грн. до 30,2 млн. грн. і становили менше одного відсотка від загальної суми фінансування інноваційної діяльності у промисловості в цілому [9, 10, 11].

На відміну від країн розвинутої ринкової економіки, в Україні більш сприятливими до нововведень були великі і середні підприємства. З одного боку, це пояснюється тим, що в Україні критерії віднесення підприємств до категорії малих відрізняються від інших країн. Так, у найбільш розвинутих країнах до малих відносять підприємства з обсягом продаж до 5 млн. дол. в рік [3]. Натомість в Україні ознаками малих підприємств є не тільки чисельність працюючих (до 50 осіб незалежно від галузі економіки), а й обмеження щодо річного обсягу валового доходу суб'єкта підприємницької діяльності, який за законодавством не повинен перевищувати 500 тис. євро [7]. Але пільги з оподаткування для малого підприємництва, що були задекларовані Законами України "Про державну підтримку малого підприємництва" та

"Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні", розповсюджуються на обмежене коло суб'єктів малого підприємництва. Відповідно до Указу Президента України [13] лише фізичні особи, у трудових відносинах з якими перебуває не більше 10 осіб та обсяг виручки від реалізації продукції за рік не перевищує 500 тис. грн., а також юридичні особи, в яких середньооблікова чисельність працюючих не перевищує 50 осіб і обсяг виручки від реалізації продукції не перевищує 1 млн. грн. на рік, можуть користуватися спрощеною системою оподаткування, бухгалтерського обліку і звітності, а також сплачувати єдиний податок із виручки від реалізації продукції. Інші малі підприємства за вітчизняним законодавством повинні сплачувати податки у повному обсязі, а їхній статус малого є, по суті, умовним і використовується органами статистики для градації суб'єктів підприємництва у статистичних спостереженнях про зміни кількісних показників утворення малих підприємств. Будь-яких інших преференцій малі підприємства в Україні не мають, у тому числі й у сфері інноваційної діяльності. Адже дія статей 21 та 22 Закону України "Про інноваційну діяльність" щодо пільгового оподаткування, прискореної амортизації основних фондів та звільнення від сплати ввізного мита суб'єктів інноваційної діяльності скасована Законом України "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" та деяких інших законодавчих актів України" від 25.03.2005 р., № 2505-ІУ. Зазначене скасування норм щодо пільгових умов оподаткування суб'єктів інноваційної діяльності так само стосується і малих підприємств. Тобто, малі підприємства дотепер не мають жодних пільгових умов для здійснення інноваційної діяльності. Тому за

таких обставин у кінцевому підсумку вітчизняні малі підприємства зорієнтовані в основному на посередницько-торговельну діяльність та надання послуг.

Звуження можливостей для самостійної інноваційної діяльності малих підприємств та відсутність законодавчо визначених, правових норм щодо їхньої кооперації з іншими підприємствами і науковими організаціями з приводу проведення наукових досліджень, розподілу права власності на новий науковий продукт, промислового випробовування та широкомасштабного впровадження новацій практично виключає участь малих підприємств в інноваційному процесі. Тому нагальним залишається питання прийняття законодавчого акту про кооперацію в науковій та інноваційній діяльності.

За даними Держкомстату України основним джерелом фінансування інноваційної діяльності на малих промислових підприємствах були власні кошти цих підприємств. Сума власних коштів, що спрямовувалися малими підприємствами на інноваційну діяльність, у 2000 році становила лише 7,7 млн. грн. і збільшилися до 11,8 млн. грн. у 2004 р. [9, 10, 11]. Питома вага цього джерела фінансування протягом 2000–2004 рр. коливалася в межах від 74% до 39%. Як свідчать розрахунки, упродовж зазначеного періоду відбувалися деякі зміни у структурі джерел фінансування інноваційної діяльності. Так, частка коштів вітчизняних та зарубіжних інвесторів у загальному обсязі фінансування має тенденцію до скорочення, натомість питома вага кредитів – збільшується. Частка коштів державного та місцевих бюджетів у фінансуванні інноваційної діяльності малого підприємництва постійно залишалася надзвичайно малою, а кошти позабюджетних фондів на ці цілі зовсім не потрапляли до малих підприємств.

Незначні фінансові ресурси, що витрачалися малими підприємствами на інноваційну діяльність, спрямовувалися за різними напрямками нерівномірно. Аналіз витрат малих підприємств за напрямками інноваційної діяльності засвідчив, що ці кошти спрямовувалися головним чином на придбання засобів виробництва – машин, обладнання, установок тощо. Частка цих витрат у загальній сумі протягом останніх років коливалася від 80% до 40%. Значно менше спрямовувалося коштів безпосередньо на дослідження і розробки. Їхня частка у загальному обсязі витрат на інноваційну діяльність у малому бізнесі у 2004 році становила 23,2%, а в 2002 році – лише 5,5%. Незначною залишається частка витрат на виробниче проектування (5,6% всіх витрат), придбання нових технологій (3,6%), на маркетинг та рекламу (1,3%).

Таким чином, оцінка стану розвитку інноваційного підприємництва малого бізнесу у промисловості України дозволяє сформулювати висновок про вкрай незадовільний його рівень, який не відповідає нинішнім потребам української економіки, а також про те, що потенціал малого підприємництва залишається не задіяним у вирішенні проблем інноваційного процесу. На наш погляд, така ситуація склалася в країні, у першу чергу, через те, що мале інноваційне підприємництво досі не було об'єктом державної політики. Чинне законодавство з питань розвитку малого підприємництва, яке представлено Законами “Про державну підтримку малого підприємництва” (2000 р.) та “Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні” (2000 р.), зорієнтоване, в основному, на встановлення правових засад створення малих підприємств у сфері торговельної діяльності та надання послуг з метою забезпечення насиченості ринку товарами та послугами першої необ-

хідності, як засобу прискореного збільшення зайнятості населення, зниження рівня безробіття та створення тимчасових нових робочих місць, залучення до підприємницької діяльності жінок, молоді, пенсіонерів тощо. Водночас, у зазначених законах зовсім не йдеться про умови для інноваційної діяльності малих підприємств, з властивими їй особливостями та функціями, які вимагають розглядати мале інноваційне підприємництво як самостійне економічне явище і як невід'ємний елемент інноваційного процесу, що потребує створення специфічних умов для його успішного функціонування.

Слід зазначити, що ні в літературі, ні в чинному законодавстві не визначена дефініція малого інноваційного підприємства. На наше переконання, зважаючи на предмет даного дослідження, мале інноваційне підприємництво – це організаційна форма підприємницької діяльності будь-якої форми власності з певними обмеженнями обсягів валового доходу та спрямована на винахідництво і впровадження новацій. Причому, як засвідчує зарубіжний досвід та вітчизняна практика, градація малих підприємств має бути диференційованою у розрізі галузей народного господарства та з розширеним діапазоном річного валового доходу. Використання критерію чисельності зайнятих у віднесенні підприємств до малих на нинішньому етапі економічного розвитку, на наш погляд, є не зовсім виправданим. Адже в умовах світового розвитку науково-технічного прогресу та використання новітньої техніки і технологій чисельність персоналу не може вважатися вирішальним фактором у досягненні значних обсягів виробництва й отриманні високих прибутків. Серед основних причин, через які малі підприємства на теперішній час не можуть реалізувати свій потенціал

в інноваційному процесі, необхідно виокремити обмеженість їхньої участі в наукових дослідженнях і розробках, обмеженість доступу до ринків і технологій, нестача коштів для інноваційної діяльності, практична відсутність державної підтримки високо ризикової інноваційної діяльності малого бізнесу тощо.

Разом з тим, у країнах-лідерах економічного розвитку малі підприємницькі структури відіграють визначальну роль в питаннях комерціалізації результатів наукових досліджень, є невід'ємною ланкою інноваційного процесу, організаційною формою активної й ефективної співпраці з науково-дослідними структурами, що проводять фундаментальні дослідження та прикладні розробки, а також з виробничим комплексом у питаннях комерціалізації наукових розробок та масштабного впровадження новацій [1, 4, 14, 15, 17]. Зважаючи на високий ризик інноваційної діяльності, у США, Німеччині, Канаді, Франції, Японії діють програми державної підтримки малого бізнесу у проведенні наукових та дослідно-конструкторських робіт спільно з неприбутковими науковими організаціями, у комерційному використанні продуктів наукової праці, створених з використанням фінансування за цими програмами, у перетворенні наукової ідеї у промисловий продукт, в освоєнні нових технологій, у просуванні цих новацій на ринок тощо. Державна підтримка малого бізнесу в інноваційній діяльності у кожній країні має свої особливості, форми і масштаби. Вона здійснюється, наприклад, у вигляді комплексних заходів щодо залучення малого бізнесу у наукові роботи на умовах кооперації з подальшим розподілом права власності на створений інтелектуальний продукт між розробниками, у фінансуванні наукових робіт за рахунок державних венчурних фондів з його диференціацією

за етапами інноваційного процесу та їх тривалістю для кожного окремого проекту (США, Канада), у дольовій участі держави у фінансуванні наукових проектів, що виконуються за участю малих підприємств (Франція, Великобританія, Німеччина), надання субсидій, податкових пільг та реалізації спеціальних інвестиційних програм для малих підприємств, що здійснюють комерціалізацію наукових розробок і випробування нових технологій (Японія) тощо.

В Росії на початку 1994 року Постановою Уряду Російської Федерації був утворений Фонд сприяння розвитку малих форм підприємств у науково-технічній сфері у вигляді державної некомерційної наукової організації [5]. В основу діяльності цього Фонду, як одного із трьох державних наукових фондів, був покладений досвід двох систем підтримки малого інноваційного підприємництва: американської програми SBIR (інноваційні дослідження малого бізнесу) та французького агентства ANVAR (державне агентство розвитку малих і середніх інноваційних підприємств). Російський Фонд сприяння розвитку малих форм підприємств у науково-технічній сфері функціонує за рахунок фіксованих відрахувань коштів федерального бюджету, що спрямовуються на цивільну науку. При утворенні Фонду ця частка становила 0,5%, у 2002 році вона зросла до 1,5% (434 млн. руб.). Головними завданнями Фонду є впровадження державної політики розвитку і підтримки малого підприємництва в науково-технічній сфері, надання прямої фінансової, інформаційної та іншої допомоги малим інноваційним підприємствам щодо реалізації інноваційних проектів, освоєння нових видів наукоємної продукції на основі інтелектуальної власності цих підприємств, створення та розвиток інфраструктури підтримки

малого інноваційного підприємництва тощо.

З часу свого заснування Фондом фінансово підтримано більше 2000 проектів НДДКР, що виконувалися малими підприємствами. Значна частина підтриманих Фондом малих підприємств на теперішній час є вагомими виробниками окремих видів продукції (їх частка сягає 50%), частина з них успішно працює на міжнародний ринок. Малі інноваційні підприємства освоїли більше 1000 запатентованих винаходів, а відрахування до бюджету податків у 2,4 раза перевищили суму отриманих ними бюджетних коштів. За офіційною статистикою на малих інноваційних підприємствах Росії зосереджено 0,25% зайнятого населення і вони виробляють 0,8% ВВП [5]. Але фактичне значення зазначених показників є вищими у зв'язку з особливостями статистичного обліку малих інноваційних підприємств, до яких офіційно відносяться лише ті, що мають юридично оформлені права на інтелектуальну власність.

Незважаючи на відмінності у формах державної підтримки інноваційної діяльності малих підприємств, у зазначених країнах малий бізнес з його перевагами і недоліками у тій чи іншій мірі залучений до наукових досліджень, до участі в інноваційних проектах, до практичного вирішення питань комерціалізації результатів наукової праці, до формування науково-технічного потенціалу країни та його використання з метою забезпечення конкурентоспроможності національного виробництва та економіки країни в цілому. Малі підприємства довели свою виключність, незамінність у питанні практичної апробації винаходів, нових науково-технічних рішень, технологій виробництва товарів, робіт і послуг, у впровадженні новацій, у спільному проведенні наукових досліджень з науковими організаціями на партнерських

засадах. Тому Україні корисно враховувати досвід розвинених країн та Росії у налагодженні організації інноваційного процесу із залученням малих підприємницьких структур.

В Україні ланка комерціалізації результатів наукових робіт, винаходів, науково-технічних досягнень є найменш розвинутою в єдиному ланцюгу послідовних етапів інноваційного процесу. З точки зору вирішення цієї проблеми діяльність малих підприємств в Україні має бути зорієнтована, у першу чергу, на виробничу сферу. Враховуючи специфіку інноваційного підприємництва, яке об'єктивно є високо ризикованим, необхідно створити відповідні умови для задіяння малих підприємств в інноваційному процесі. В нинішніх умовах, за великим рахунком, проблема полягає не в тому, за якими ознаками підприємства відносяться до малих чи до середніх, а в тому, які умови створені в країні для їхньої активної участі в інноваційному процесі. Тому, на наше переконання, держава має кардинально змінити свою роль як організатора і координатора складного інноваційного шляху від зародження наукової ідеї до її практичної реалізації. Першочерговими, невідкладними завданнями у цьому процесі постає необхідність коригування чинного законодавства на предмет активізації участі малих підприємств у виробничій сфері, створення малих організаційних форм у секторі наукової та інноваційної діяльності, у сфері виробничого відпрацювання наукових інноваційних гіпотез та проектів, а також державної підтримки малого інноваційного підприємництва незалежно від форми власності цього підприємства з одночасним впровадженням ринкових механізмів його функціонування, вдосконаленням механізмів кредитного фінансування та страхування малого інноваційного підприємництва.

Можливості інтенсивного розвитку малого бізнесу в науковій та інноваційній сфері у нинішніх умовах України обумовлені тими радикальними змінами, що відбуваються у суспільстві на етапі формування і розвитку ринкових відносин. Світові науково-технічні досягнення у створенні сучасної швидкісної, портативної комп'ютерної техніки дозволяють організувати і здійснювати наукові розробки, проектування, виробничі випробування тощо на високому науково-технічному рівні з порівняно невеликими витратами.

Необхідність розвитку малого інноваційного підприємництва обумовлена також:

- підвищенням ваги знань як фактора економічного зростання;
- загостренням внутрішньої і зовнішньої конкуренції в умовах відкритості економіки, що формується і розвивається на ринкових засадах;
- наявністю наукового потенціалу, сформованого за часів соціалістичної радянської економіки та у повній мірі не задіяного у постсоціалістичній економіці;
- активізацією підприємницької ініціативи у постсоціалістичній економіці;
- насиченням ринку продукцією масового попиту та зростанням попиту на високоякісну продукцію і послуги;
- розширенням демократичних форм управління та впровадженням нових засад менеджменту тощо.

Активізації діяльності малого бізнесу має сприяти розвиток нової форми фінансування інноваційно-інвестиційних проектів за рахунок венчурних фондів, розробка і впровадження механізмів підтримки малого бізнесу в інноваційній діяльності, оскільки саме малі підприємницькі структури є провідниками новацій на внутрішній і зовнішній ринок,

доведення наукової ідеї до промислового зразка та їх експансії на ринок шляхом співробітництва й кооперації як з науковими установами, так і з великими промисловими підприємствами. В Росії, наприклад, незважаючи на високу активність закордонного венчурного капіталу, активи якого на російському ринку сягають 4,3 млрд. дол. США [2], створено некомерційну організацію з російським капіталом "Венчурний інноваційний фонд". Крім того, в Росії щорічно проводяться венчурні ярмарки, у 1997 році створено Російську асоціацію венчурного інвестування, у 2003 році розроблено Концепцію розвитку венчурної індустрії в Росії з визначенням державної системи стимулювання венчурних інвестицій [6,12]. В Україні дотепер не створено власної венчурної системи, а венчурний бізнес, який представлений, зазвичай, західними та російськими інвесторами, практично не поширюється на наукову та інноваційну сферу.

Для активізації інноваційної діяльності необхідно у першочерговому порядку на законодавчому рівні затвердити умови і програми розвитку малого інноваційного підприємництва, визначити механізми та межі державної підтримки малого інноваційного підприємництва, встановити умови утворення і функціонування венчурних фондів в інноваційному процесі. Тобто необхідно створити правові, фінансові та організаційні засади розвитку малого інноваційного підприємництва і венчурної індустрії в інноваційній сфері, а також забезпечити їх реалізацію законодавчо встановленими нормами.

Як свідчить зарубіжний досвід, можна виділити кілька способів утворення малих інноваційних підприємств:

- незалежні малі інноваційні підприємства, створені розробником наукової ідеї із учених і спеціалістів

для реалізації конкретної мети щодо інноваційного проекту;

- малі інноваційні підприємства, що створюються на замовлення зацікавлених юридичних осіб для реалізації конкретного інноваційного проекту;
- малі інноваційні підприємства, що виокремлені у складі великого підприємства, є складовою частиною великих корпорацій.

Усі ці види малих підприємств можуть утворюватися і в Україні при відповідних законодавчо визначених умовах. Однак у сучасних умовах України може розглядатися, на наш погляд, переважно два основних варіанти утворення малих підприємств. По-перше, це виокремлення малого підприємства під час санації, роздержавлення і приватизації чи корінної реорганізації збанкрутілих підприємств. Цей спосіб вирішує проблему виробничих площ і приміщень для малого підприємництва, відсутність яких стримує розвиток малих підприємств. У зв'язку з тим, що етап масової приватизації державних підприємств для України вже є історією, під час якого не були використані можливості для переорієнтації та пристосування низькоприбуткових підприємств, що підлягали приватизації, на малий інноваційний бізнес, цей спосіб в нинішніх умовах не в змозі забезпечити широкомасштабне утворення малих інноваційних структур.

Іншим шляхом виникнення малих підприємств може бути створення таких підприємств заново. Для сучасних умов України, у чинному законодавчому полі цей шлях є досить проблематичним через брак необхідних коштів для потенційних суб'єктів інноваційного підприємництва, високий ризик, відсутність необхідних преференцій та відповідної інфраструктури для інноваційної діяльності тощо. Для його реалізації необхід-

не комплексне, цілеспрямоване законодавче забезпечення та впровадження організаційних заходів щодо утворення та функціонування малого інноваційно-го підприємництва.

З огляду на зазначене доцільно розробити та впровадити закон про мале інноваційне підприємництво, про інноваційні структури, який дозволяв би на єдиній правовій основі, без адміністративних обмежень утворювати в країні малі підприємства у сфері науки та інноваційної діяльності різних форм власності, технопаркові структури, які є визнаними у світі спеціалізованими, організаційними формами реалізації інноваційних проєктів. Необхідно також прийняти законодавчий акт, який би регламентував норми щодо розвитку кооперації в наукових дослідженнях та інноваційній діяльності з метою встановлення правил і умов співробітництва наукових організацій і малих підприємницьких структур, малих інноваційних підприємств і великого бізнесу, умови розподілу прав власності на спільні інноваційні розробки тощо.

У розвинених країнах ринкової економіки ефективність інноваційної діяльності досягається, наприклад, шляхом поєднання й інтеграції ресурсів великих підприємств і малого бізнесу на основі технології франчайзингу. Ця технологія реалізується у вигляді системи контрактних відносин великих і малих фірм. Інтеграція малих підприємств у виробничі мережі потужних економічних структур відбувається у цих країнах і у формі фінансово-промислових груп, з використанням лізингу, довгострокових контрактів на постачання комплектуючих тощо [16]. Перевагою такого варіанту промислової організації є створення гарантованих ринків збуту для малого бізнесу, особливо коли фінансово-промислові групи здійснюють прорив на зовнішні ринки. В Україні Закон "Про

промислово-фінансові групи", який міг би сприяти формуванню корпоративних структур за участю промислових підприємств, банківських організацій, наукових і проєктних установ різних форм власності був прийнятий у 1995 році. Проте на практиці він фактично не діє. Однією з причин такого становища було те, що на початковому етапі формування ринкових відносин за умов значного, невиправданого послаблення державного регулювання економічними перетвореннями науковий та інноваційний потенціал великими підприємствами затребуваний не був, оскільки їхня діяльність була зорієнтована, головним чином, на короткотермінові напівтіньові схеми обігу коштів. Крім того, відповідно до зазначеного Закону рішення про створення кожної промислово-фінансової групи зобов'язаний приймати Кабінет Міністрів України за умови, що розрахунковий обсяг реалізації кінцевої продукції промислово-фінансової групи буде еквівалентним сумі сто мільйонів дол. США за рік (починаючи з другого року після створення ПФГ) [8]. Очевидно, що такі жорсткі умови створення фінансово-промислових груп стали перешкодою для їх залучення до активної участі в інноваційному процесі.

Вирішення питань забезпечення малого інноваційного підприємництва фінансовими ресурсами знаходиться також у площині оподаткування. Як показує практика, встановлення пільгового оподаткування підприємницької діяльності в умовах гострого дефіциту бюджетних коштів на виконання державою функцій, встановлених Конституцією, та низької свідомості і правової культури підприємців породжує чисельні зловживання та тіньові схеми незаконного збагачення. Тому встановлення пільг зі сплати податків не сприймається суспільством і призводить до збитків. На наш погляд, у

питанні підвищення активності та ефективності інноваційної діяльності замість існуючої схильності певних зацікавлених політичних сил до лобювання правових норм щодо пільгового оподаткування інноваційної діяльності доцільно розглянути інший підхід – механізм надання пільгового податкового кредиту на певний період освоєння новачії у малих бізнесових структурах. Адже інновація, як об'єкт інтелектуальної власності, за своєю природою є монопольним продуктом, який здатний забезпечити розвиток власного малого підприємства та його високу прибутковість. І стратегічна мета інноваційної діяльності полягає саме у досягненні економічної результативності, прибутку від комерціалізації інтелектуальної власності. За цих умов більш справедливим із соціальної точки зору було б надання кредиту зі сплати податків на певний початковий період освоєння інноваційного проекту, який згодом має бути повернений суспільству у повному обсязі.

Поряд з цим для вирішення проблеми фінансового забезпечення малого інноваційного підприємництва має бути впроваджений ефективний фінансово-кредитний механізм, який би враховував специфіку малого інноваційного підприємства та інтереси держави, передбачав можливість запровадження програм погашення державою банківських відсотків за кредитами, інвестування державою найважливіших інноваційних проектів, у тому числі спільного інвестування за участю великих підприємств та інших джерел фінансування, виключення із бази оподаткування витрат на НДДКР тощо. У цьому питанні важливим аспектом є визначення державних пріоритетів інноваційної діяльності на найближчу та віддалену перспективу.

Таким чином, для залучення і використання у повній мірі переваг малих

підприємств в інноваційній діяльності необхідно:

- створити правові, фінансові та організаційні засади створення і розвитку малого бізнесу у цій сфері;
- законодавчо затвердити умови та програми розвитку малого інноваційного підприємництва, його участь у спільних наукових дослідженнях, впровадженні результатів наукових досліджень;
- сформулювати умови для створення і функціонування венчурної індустрії в інноваційній сфері;
- розробити та запровадити механізм кредитного фінансування та страхування малого інноваційного підприємництва;
- запровадити нові принципи оподаткування інноваційної діяльності;
- переглянути критерії віднесення підприємств до малих;
- визначити механізми та межі державної підтримки інноваційної діяльності.

Результати проведеного дослідження дозволяють дійти висновку, що лише комплексний підхід до вирішення окреслених завдань сприятиме активізації інноваційної діяльності малого бізнесу в Україні.

Література

1. Авдулов А. Н., Кулькин А. М. *Новая парадигма технологического развития. Опыт США // Вестник РФФИ. – 2003. – № 1.*
2. Алипов С., Самохин В. *Зарубежный венчурный капитал в России // <http://business.rin.ru/cgi-in/search.pl?action=view&num=341570&razdel>*
3. Ансофф И. *Стратегическое управление. – М.: Экономика, 1989. – 243 с.*
4. Бойко И. *Промышленная политика: опыт Японии / <http://www.innovrussia.ru/foreign.html>*
5. Бортник И. М. *10 лет развития малого инновационного предприни-*

мательства в России // *Инновации*. – 2004. – № 1(68). – С. 3–13.

6. Венчурный бизнес в ожидании второй волны // <http://business.rin.ru/cgi-bin/search.pl?action=view&num=342108&razdel>

7. Закон України “Про державну підтримку малого підприємництва” від 19.10.2000 р., № 2063-III.

8. Закон України “Про промислово-фінансові групи” від 21.11.1995 р., № 437/95-ВР // *Відомості Верховної Ради України*. – 1996. – № 23, ст. 88.

9. Наукова та інноваційна діяльність в Україні: Статистичний збірник / *Держкомстат України*. – К., 2004. – 360 с.

10. Наукова та інноваційна діяльність в Україні: Статистичний збірник / *Держкомстат України*. – К., 2002. – 316 с.

11. Наукова та інноваційна діяльність в Україні: Статистичний збірник / *Держкомстат України*. – К., 2005. – 360 с.

12. Никконен А. И. Венчурный бизнес в России: некоторые проблемы и перспективы // <http://business.rin.ru/cgi-bin/search.pl?action>.

13. Указ Президента України “Про внесення змін до Указу Президента України від 3 липня 1998 року № 727 “Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб’єктів малого підприємства” від 28.06.1999 р., № 746/99.

14. Урядові програми підтримки малого високотехнологічного бізнесу: досвід США / <http://www.fim.ua/cgi-bin/presscentre/pubs/2005/4/50/>

15. Цыганов С. А. О начальных этапах коммерциализации результатов фундаментальных исследований. Опыт РФФИ // *Инновации*. – 2004. – № 1(68).

16. <http://www.refine.org.ua/pageid>

17. <http://www.britishcouncil.uk>